

โปรแกรมเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นครูโดยบูรณาการการเรียนรู้
ตามแนวทางจิตตปัญญาศึกษาร่วมกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู : กรณีศึกษา
สาขาวิชาหลักสูตรและการเรียนการสอนระดับมหาบัณฑิต (แผนวิชาชีพครู)
An Effective Teacher Preparation Program Integrating Contemplative
Education in Professional Teaching Experience Training: A Case Study
of the Master of Education Program in Curriculum and Instruction
(Teaching Profession Plan)

ARTICLEINFO

Article history

Received: July 21, 2025

Revised: August 20, 2025

Accepted: August 22, 2025

สมาน เอกพิมพ์¹, สุรกานต์ จังหาร², สุวิทย์ คำมณี³
และ กานต์ศิวกอร์ คำวิเศษธนาธร^{4,*}

Samarn Ekkapim¹, Surakan Janghan², Suwit Khummanee³
and Kansiwakorn Khamwisettanaton^{4,*}

ABSTRACT

The research objectives were to: 1) design an effective teacher preparation program, 2) implement and evaluate the program, and 3) assess students' satisfaction. The research employed an R&D approach based on the 10:20:70 learning model and was conducted in two phases: program design and program implementation. The participants were 18 volunteer graduate students in Curriculum and Instruction, undertaking teaching internship courses in the 2023 academic year. Research tools comprised of the program itself, observation forms, reflective journals, learning design assessment forms, self-assessment forms, and a satisfaction questionnaire. Data were analyzed using mean, standard deviation, percentage, and content analysis.

Findings showed that: 1) the program consisted of five components including principles, objectives, activity structure, learning management process, and evaluation. The program was rated by experts at highly appropriate level (\bar{X} =4.23). 2) The implementation results indicated that; 2.1) students gained strong understanding of contemplative education and actively participated in all activities, 2.2) students demonstrated an improvement in the professional learning design across 40 learning activities. The most frequent types of activities involved Head-Heart-Hand, Celtic Wheel of Being, and teamwork, 2.3) students reported high perceived in changing to effective teacher (\bar{X} =4.43). and 3) Students' overall satisfaction with the program was at high level (\bar{X} =4.30).

¹⁻² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ประเทศไทย

Assistant Professor, Faculty of Education, Rajabhat Maha Sarakham University, Thailand.

³ อาจารย์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ประเทศไทย

Lecturer, Faculty of Education, Rajabhat Maha Sarakham University, Thailand.

⁴ นักวิชาการศึกษาปฏิบัติการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ประเทศไทย

Academic Officer (Practitioner Level), Rajabhat Maha Sarakham University, Thailand.

*Corresponding author; e-Mail address: kansiwakorn@rmu.ac.th.com

Keywords: Effective Teacher Preparation Program, Contemplative Education, Professional Teaching Experience Training

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1) ออกแบบโปรแกรมเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นครู 2) ทดลองและศึกษาผลการใช้โปรแกรม และ 3) ศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษา โดยใช้วิธีวิธีการวิจัยและพัฒนาพร้อมกับแนวคิดการเรียนรู้แบบ 10 : 20 : 70 กระบวนการวิจัยมี 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ออกแบบโปรแกรม และระยะที่ 2 ทดลองและศึกษาผลการใช้โปรแกรม กลุ่มเป้าหมายการวิจัยเป็นนักศึกษาระดับมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการเรียนการสอน จำนวน 18 คน ที่ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา 1 และ 2 ปีการศึกษา 2566 และอาสาเข้าร่วมเป็นกลุ่มเป้าหมายการวิจัย เครื่องมือที่ใช้การวิจัย ได้แก่ โปรแกรมการเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นครู แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมการฝึกอบรม แบบบันทึกสะท้อนผลการเรียนรู้ แบบสำรวจผลปฏิบัติการออกแบบการเรียนรู้ แบบประเมินผลปฏิบัติการเรียนรู้ด้วยตนเอง และแบบสอบถามความพึงพอใจ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าร้อยละ และการวิเคราะห์ความเรียงของเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) โปรแกรมเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นครู มี 5 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ หลักการ จุดมุ่งหมาย โครงสร้างกิจกรรม กระบวนการจัดการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล ซึ่งมีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมของโปรแกรมที่ประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 คน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.23$, S.D.=0.15) 2) ผลการทดลองและศึกษาการใช้โปรแกรม พบว่า 2.1) การอบรมกับวิทยากรทำให้นักศึกษามีความรู้และเข้าใจหลักการและแนวคิดทฤษฎีจิตตปัญญาศึกษาเป็นอย่างดี และเข้าร่วมกิจกรรมอย่างกระตือรือร้น 2.2) การเรียนรู้กับบุคคลอื่นทำให้นักศึกษามีคุณลักษณะความเป็นครูในด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้โดยรวม จำนวนทั้งสิ้น 40 กิจกรรม ซึ่งจำแนกตามกลุ่มชนิดกิจกรรมได้ 8 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละของกิจกรรมทั้งหมดเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับได้ดังนี้ กิจกรรมที่มีค่าร้อยละของการใช้มากที่สุดคือ เรียนรู้ปัญญา 3 ฐาน ผู้นำ 4 ทิศ และการทำงานเป็นทีม ตามลำดับ 2.3) นักศึกษามีระดับความคิดเห็นต่อการเปลี่ยนแปลงคุณลักษณะความเป็นครูมีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.43$, S.D.=0.54) และ 3) ความพึงพอใจต่อโปรแกรมโดยรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.30$, S.D.=0.05)

คำสำคัญ: โปรแกรมสร้างเสริมคุณลักษณะความเป็นครู, จิตตปัญญาศึกษา, การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

บทนำ

ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกแห่งศตวรรษที่ 21 ในลักษณะก้าวกระโดดอันเป็นผลกระทบจากเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ ๆ ที่เข้ามาแทนที่เทคโนโลยีเดิม (Digital Disruption หรือ Disruptive Technology) ซึ่งอาจจะส่งผลกระทบต่อดำเนินชีวิต และพฤติกรรมการทำงานก็จะเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและรุนแรง และจะเห็นได้ว่าการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมการศึกษาเข้ามาช่วยในการจัดการศึกษาที่กำลังจะมีการเปลี่ยนผ่านเป็นสังคมยุคนวัตกรรมและการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา อันเนื่องมาจากนักวิชาการหรือนักการศึกษาได้พัฒนาแนวคิดหรือทฤษฎีใหม่ขึ้นตามกระบวนการทัศน์และนวัตกรรมใหม่ ๆ ในมิติต่าง ๆ อย่างหลากหลาย เช่น ศาสตร์การสอนทางการศึกษา หลักสูตร ครู ผู้เรียน ทักษะการเรียนรู้ การประเมินผล การเรียนรู้ โรงเรียน ห้องเรียน ผู้บริหารโรงเรียน และชุมชนการเรียนรู้ เป็นต้น (วิโรจน์ สารัตนะ และคณะ, 2560) จากกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วด้านแนวคิดและกระบวนการทัศน์ใหม่ย่อมส่งผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษาและการจัดการเรียนรู้นั้นมีปัจจัยหรือองค์ประกอบสำคัญที่จะเป็นกลไกในกระบวนการขับเคลื่อนทางการศึกษาและการจัดการเรียนรู้ที่มีการนำแนวคิดนวัตกรรมและกระบวนการทัศน์ใหม่ ๆ เข้ามาช่วยในการจัดการเรียนรู้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและตอบสนองความต้องการของผู้เรียนให้สอดคล้องกับสังคมในปัจจุบันและอนาคตได้ก็คือครู ทั้งนี้เนื่องจากครูเป็นผู้บทบาทในด้านการจัดการความรู้ การออกแบบความรู้ การพัฒนาสังคม การพัฒนาประเทศชาติ และการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่บุคคลในชาติ ให้พร้อมที่จะดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข โดยเฉพาะคุณลักษณะและบทบาทของครูที่ต้องการจำเป็นสำหรับศตวรรษที่ 21 อาทิ ความรู้ความสามารถและทักษะในการจัดการเรียนรู้ ความเชี่ยวชาญในรายวิชา หรือเนื้อหาที่สอน มีความคิดสร้างสรรค์ในการออกแบบการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ ความสามารถด้านเทคโนโลยีในการสืบค้นข้อมูล เนื้อหา สื่อและแหล่งเรียนรู้ รวมทั้งบูรณาการเทคโนโลยีกับการเรียนการสอนใน

ชั้นเรียน มีทักษะในการแสวงหาความรู้ใหม่อย่างต่อเนื่อง มีจิตวิญญาณของความเป็นครู เป็นแบบอย่างด้านคุณธรรม จริยธรรม และมีชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Community Learning : PLC) เพื่อเป็นเครือข่ายในการพัฒนาการเรียนรู้อบรมให้มีความมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไปในอนาคต เป็นต้น (วิโรจน์ สารรัตนะ และคณะ, 2560; สิทธิพล อาจอินทร์, 2564; กัญญา เอี่ยมพญา และคณะ, 2564) นอกจากนี้ครูในอนาคตที่จำเป็นต้องมีคุณลักษณะสำคัญตามมาตรฐานคุณภาพในระดับครูมืออาชีพที่ได้รับการยอมรับจากสังคมในระดับสูง สอดรับตามรับกับพระราชบัญญัติ กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะคุรสภาได้กำหนดหลักเกณฑ์การรับรองปริญญาทางการศึกษาที่คุรสภากำหนดที่ระบุไว้ว่าต้องมีความรู้การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา การปฏิบัติตนและการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครู (คุรสภา, 2548) ซึ่งถือเป็นข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะหรือการแสดงผลกิจกรรมในการทำงานหรือการพัฒนางานซึ่งผู้ประกอบการวิชาชีพครูจะต้องปฏิบัติงานให้เกิดผลเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม เป็นสถาบันผลิตและพัฒนาครูได้กำหนดยุทธศาสตร์สำคัญประการหนึ่งไว้อย่างชัดเจน ก็คือ ด้านการผลิตและพัฒนาครูที่มีคุณภาพตามมาตรฐานวิชา และกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องดังกล่าวข้างต้น โดยหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการเรียนการสอน (แผนวิชาชีพครู) เป็นอีกสาขาวิชาหนึ่งซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบเรื่องในการผลิตและพัฒนาครูได้ระบุวัตถุประสงค์และเป้าหมายด้านคุณลักษณะของนักศึกษาในระดับมหาบัณฑิตที่สำเร็จตามหลักสูตรนี้ให้มีมาตรฐานและเป็นที่ยอมรับของสังคมระดับสูง แต่จากการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานและประเมินผลคุณลักษณะความเป็นครูของนักศึกษาระดับมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการเรียนการสอน (คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 2562) จากนิเทศติดตามและประเมินผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูรายวิชาปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา 1 และ 2 (Internship 1 ,2) ย้อนหลัง 3 ปีการศึกษาคือ 2563, 2564, และ 2565 ซึ่งสามารถสรุปโดยรวมได้ว่าด้านคุณลักษณะความเป็นครูแม้ว่าจะผ่านเกณฑ์การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู แต่ก็ยังมีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาค้นคว้าเพื่อพัฒนานวัตกรรมในการเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นครูเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลง และการปฏิบัติงานสู่ความเป็นเลิศ (Best Practice) โดยเน้นมาตรฐานการปฏิบัติตนควบคู่ไปกับมาตรฐานความรู้ มาตรฐานประสบการณ์และการปฏิบัติงานในวิชาชีพโดยเฉพาะด้านคุณลักษณะความเป็นครูให้ประสบความสำเร็จตระหนักรู้ในตนเอง มีความรักความเมตตาและรู้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงของสรรพสิ่งต่าง ๆ ที่จะนำไปสู่การดำเนินชีวิตอย่างมีสติและปัญญา อันจะนำไปสู่การประพฤติปฏิบัติที่ดีต่อกันในสังคมเรียกว่า แนวทางการเรียนรู้ตามหลักจิตตปัญญาศึกษา (Contemplative Education) นั่นเอง

จากเหตุผลและหลักการที่กล่าวมาข้างต้น คณะผู้วิจัยในฐานะเป็นผู้รับผิดชอบหลักสูตรจึงได้ศึกษาค้นคว้าแนวคิดและทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อหาแนวทางยกระดับคุณภาพด้านคุณลักษณะความเป็นครูให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น จึงพบว่าโปรแกรมเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นครูโดยบูรณาการเรียนรู้ตามแนวทางจิตตปัญญาศึกษาร่วมกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูรายวิชาปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา 1 และ 2 เป็นแนวทางหนึ่งจะช่วยเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นครูของนักศึกษาได้จริง ทั้งนี้เนื่องจากโปรแกรมเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นครูที่พัฒนาขึ้นอย่างเป็นระบบตามแนวคิดหลัก 3 ประการ คือ ประการแรก แนวคิดวิธีการหลักสูตรเชิงบริหารจัดการ (Managerial Approach) ทั้งนี้เนื่องจากแนวคิดวิธีการหลักสูตรตามแนวทางนี้การวางแผนหลักสูตรนี้จะต้องอาศัยการพิจารณาจากโปรแกรม ตารางเวลา เนื้อหา ทรัพยากร อุปกรณ์และบุคลากรผู้เกี่ยวข้องความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล รูปแบบและวิธีการของความสัมพันธ์ และการตัดสินใจ รวมถึงการสนับสนุนในการจัดการ การสื่อสาร และการนิเทศบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการตัดสินใจด้านหลักสูตร (Ornstein and Ornstein, 2018) ประการที่สอง แนวคิดองค์ประกอบของโปรแกรม คือ 1) หลักการ 2) จุดมุ่งหมาย 3) โครงสร้างเนื้อหาสาระ 4) แนวดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และ 5) แนวทางการประเมินผลการเรียนรู้ (ทัศนีย์ บุญเต็ม, 2551; สมาน เอกพิมพ์, 2560) และประการที่สาม แนวคิดขั้นตอนการพัฒนาโปรแกรม 5 ขั้น คือ ขั้นที่ 1 วิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการฝึกอบรม ขั้นที่ 2 ออกแบบโปรแกรมการอบรม ขั้นที่ 3 พัฒนาโปรแกรมการฝึกอบรม ขั้นที่ 4 ใช้โปรแกรมการฝึกอบรม และขั้นที่ 5 ประเมินผลโปรแกรมการฝึกอบรม (Egan, 2008; Carolyn and others, 2013 อ้างถึงใน ปรียานุช อินไชย์, 2563) ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้คณะผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนการพัฒนาโปรแกรม เป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ออกแบบโปรแกรม และระยะที่ 2 ทดลองและศึกษาผลการใช้โปรแกรม โดยบูรณาการร่วมกับการเรียนรู้จิตตปัญญาศึกษา ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้ด้วยใจอย่างใคร่ครวญ เน้นการพัฒนาความคิด จิตใจ อารมณ์ภายในตนเองอย่างแท้จริง เพื่อให้เกิดการตระหนักรู้ในตนเอง รู้คุณค่าของสิ่งต่าง ๆ โดยปราศจากอคติ

เกิดความรัก ความเมตตา อ่อนน้อมต่อธรรมชาติ มีจิตสำนึกต่อส่วนรวม และสามารถประยุกต์เชื่อมโยงกับศาสตร์ต่าง ๆ ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างสมดุลและมีคุณค่า อีกทั้งยังเป็นทั้งแนวคิดและแนวปฏิบัติ ที่มีจุดมุ่งหมายให้เกิดการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงในระดับต่าง ๆ ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงภายในตน การเปลี่ยนแปลงภายในองค์กร และการเปลี่ยนแปลงภายในสังคม โดยที่การเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ถือเป็น การเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานอย่างลึกซึ้ง โดยจิตตปัญญาศึกษาเป็นแนวคิดและแนวปฏิบัติ ส่วนการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเป็นเป้าหมาย โดยเป็นการขยายจิตสำนึกโดยผ่านกระบวนการเปลี่ยนมุมมองของเรื่องราวต่าง ๆ ในการสัมผัสได้ถึงความรู้สึกที่จิตสำนึก เพื่อพัฒนามนุษย์ ซึ่งกระบวนการต่าง ๆ นี้ จัดเป็นการศึกษาสำหรับศตวรรษที่ 21 ที่เป็นยุคแห่งการเปลี่ยนแปลง เพื่อโยงจิตตปัญญาศึกษาสู่ Transformative Education เพื่อพัฒนาความเป็นมนุษย์ อีกทั้งยังเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มีจุดมุ่งหมายสำคัญ 2 ประการ (ประเวศ วะสี, 2554) คือ 1) การเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานในตนเอง ได้แก่การเกิดความรู้ ความเข้าใจในตนเอง ผู้อื่น และสรรพสิ่งอย่างลึกซึ้ง และสอดคล้องกับความเป็นจริง เกิดความรัก ความเมตตา ความอ่อนน้อมถ่อมตน และ 2) การเกิดจิตสำนึกต่อส่วนรวม ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการเข้าถึงความจริงสูงสุด คือ ความจริง ความดี ความงามและนำไปสู่การลงมือปฏิบัติเพื่อเปลี่ยนแปลงสังคมและโลก

ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงได้ทำการวิจัยเรื่อง โปรแกรมเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นครูของนักศึกษาหลักสูตรระดับมหาบัณฑิต โดยบูรณาการตามแนวทางจิตตปัญญาศึกษาร่วมกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในรายวิชาปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา : กรณีศึกษา สาขาวิชาหลักสูตรและการเรียนการสอน (แผนวิชาชีพครู) โดยใช้วิธีการวิจัยและพัฒนา ร่วมกับแนวคิดรูปแบบการเรียนรู้สัดส่วนร้อยละ 10 : 20 : 70 ซึ่งจะช่วยให้ได้รูปแบบโปรแกรมฯ ที่มีประสิทธิผลและประสิทธิภาพ รวมทั้งเป็นข้อมูลสารสนเทศด้านการเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นครูให้กับหลักสูตรสาขาวิชาอื่นที่สนใจสามารถนำไปใช้โยชน์ต่อไปในอนาคต

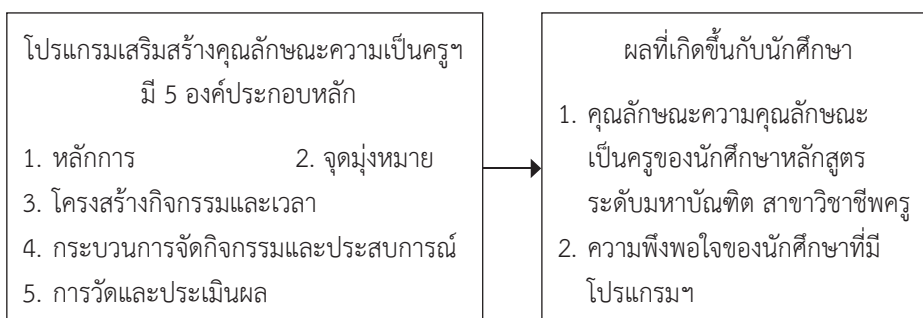
วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อออกแบบโปรแกรมเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นครูของนักศึกษา โดยบูรณาการการเรียนรู้ตามแนวทางจิตตปัญญาศึกษาร่วมกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในรายวิชาปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา : กรณีศึกษานักศึกษาหลักสูตรระดับมหาบัณฑิตศึกษา (สาขาวิชาหลักสูตรและการเรียนการสอน แผนวิชาชีพครู)
2. เพื่อทดลองและศึกษาผลใช้โปรแกรมเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นครูของนักศึกษาโดยบูรณาการตามแนวทางจิตตปัญญาศึกษาร่วมกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในรายวิชาปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อโปรแกรมเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นครูของนักศึกษาโดยบูรณาการการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาที่คณะผู้วิจัยพัฒนาขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักศึกษาหลักสูตรระดับมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการเรียนการสอน (แผนวิชาชีพครู) คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จำนวน 18 คน ภาคเรียนที่ 1 และ 2 ปีการศึกษา 2566 ได้มาโดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยใช้ร่วมกับแนวคิดรูปแบบการพัฒนา
นวัตกรรมการเรียนรู้ สัดส่วนร้อยละ 10 : 20 : 70) มีองค์ประกอบสำคัญดังนี้

1. กระบวนการวิจัย แบ่งเป็น 2 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 การออกแบบโปรแกรม เป็นการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของพัฒนาโปรแกรม และนำผลวิเคราะห์ข้อมูล
พื้นฐานกำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการออกแบบโปรแกรมและนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เพื่อพิจารณาตรวจสอบและประเมิน
ความเหมาะสมของโปรแกรมที่พัฒนาขึ้น รวมทั้งให้ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงและแก้ไของค์ประกอบต่าง ๆ ของโปรแกรมให้เหมาะ
สม ซึ่งดำเนินการประเมินตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert) (บุญชม ศรีสะอาด, 2553) และในการวิจัยครั้งนี้ใช้เกณฑ์การแปลความ
หมายค่าเฉลี่ยของผลการประเมินความเหมาะสม/ความคิดเห็น/ความพึงพอใจ ดังนี้

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.51-5.00 หมายถึง มีความเหมาะสม/ความคิดเห็น/ความพึงพอใจระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.51-4.50 หมายถึง มีความเหมาะสม/ความคิดเห็น/ความพึงพอใจระดับมาก

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.51-3.50 หมายถึง มีความเหมาะสม/ความคิดเห็น/ความพึงพอใจระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.51-2.50 หมายถึง มีความเหมาะสม/ความคิดเห็น/ความพึงพอใจระดับน้อย

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00-1.50 หมายถึง มีความเหมาะสม/ความคิดเห็น/ความพึงพอใจระดับน้อยที่สุด

ระยะที่ 2 การทดลองและการศึกษาผลการใช้โปรแกรม

การทดลองและการศึกษาผลการใช้โปรแกรม แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน (ตามแนวคิดรูปแบบการเรียนรู้
สัดส่วนร้อยละ 10 : 20 : 70) ดังนี้

2.1 การทดลองใช้โปรแกรม แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่

2.1.1 การฝึกอบรมเพื่อให้นักศึกษามีความรู้เกี่ยวกับหลักการ แนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ตามแนวทาง
จิตปัญญาศึกษา โครงสร้างกิจกรรมที่กำหนดไว้ในโปรแกรมการเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นครูที่คณะผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น
ซึ่งมีทั้งหมด 7 กิจกรรมหลักใช้เวลา 12 ชั่วโมง (รวม 2 วัน) อันได้แก่ 1) ผู้นำ 4 ทิศ 2) ผ่อนพักตระหนัก 3) สนทนาสนทนา
4) การเรียนรู้ผ่านกระบวนการเชิงสร้างสรรค์ 5) เรียนรู้ปัญญา 3 ฐาน คือ ฐานกาย ฐานใจ และฐานหัว/คิด 6) การทำสมาธิ
รูปแบบต่าง ๆ 7) การทำงานเป็นทีม/กลุ่ม (ร้อยละ 10) และโดยวิทยากรผู้เชี่ยวชาญ 2 ท่าน จากศูนย์จิตตปัญญาศึกษา
มหาวิทยาลัยมหิดล กลุ่มเป้าหมาย คือ นักศึกษาระดับมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการเรียนการสอน (แผนวิชาชีพรู)
ชั้นปีที่ 2 จำนวน 18 คน ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 (สัดส่วนร้อยละ 10) วัดและประเมินการเรียนรู้จากการบันทึกสะท้อน
ผลการเรียนรู้และการสังเกตกิจกรรมของนักศึกษาที่เข้ารับการฝึกอบรมจากวิทยากร

2.1.2 การติดตามและการประเมินฝึกปฏิบัติการเรียนรู้จากบุคคลอื่น ได้แก่ ครูพี่เลี้ยง อาจารย์
นิเทศก์ ผู้เชี่ยวชาญ และเพื่อนนักศึกษา (สัดส่วนร้อยละ 20) ประเมินจากแบบบันทึกสะท้อนผลการเรียนรู้ของนักศึกษาที่เข้ารับ
การฝึกอบรม

2.1.3 การติดตามและการประเมินฝึกปฏิบัติการเรียนรู้ด้วยตนเองในประยุกต์การจัดการเรียนรู้
ตามแนวทางจิตตปัญญาศึกษาโดยบูรณาการในรายวิชาที่ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา 2 (Internship 2)
ภาคเรียนที่ 2 การศึกษา 2566 (พฤศจิกายน 2566 - กุมภาพันธ์ 2567) (สัดส่วนร้อยละ 70) และดำเนินประเมินความคิดเห็น
ของนักศึกษา โดยใช้เกณฑ์การแปลผลระดับความคิดเห็น/ความเหมาะสม 5 ระดับ ตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert) (บุญชม
ศรีสะอาด, 2553) มีเกณฑ์การประเมินการแปลความหมายข้อมูลที่เป็นค่าเฉลี่ย ความคิดเห็น ดังนี้

2.2 การศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อโปรแกรม หลังสิ้นสุดปฏิบัติการเรียนรู้โดยใช้โปรแกรม
เสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นครูที่คณะผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ครบทั้ง 3 ขั้นตอนย่อย ในระยะที่ 2 โดยใช้เกณฑ์การแปลระดับ
ความพึงใจ ผลการวิเคราะห์ความพึงใจนักศึกษาที่มีต่อโปรแกรมวิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และหาค่าส่วนเบี่ยงเบน
มาตรฐาน (S.D.) โดยกำหนดเกณฑ์การแปลผลเกี่ยวกับระดับความพึงพอใจ 5 ระดับ ตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert)
(บุญชม ศรีสะอาด, 2553) มีเกณฑ์การประเมินการแปลความหมายข้อมูลที่เป็นค่าเฉลี่ย ความพึงพอใจ ดังนี้

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.51-5.00 หมายถึง มีความพึงพอใจระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.51-4.50 หมายถึง มีความพึงพอใจระดับมาก

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.51-3.50 หมายถึง มีความพึงพอใจระดับกลาง
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.51-2.50 หมายถึง มีความพึงพอใจระดับน้อย
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00-1.50 หมายถึง มีความพึงพอใจระดับน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

คณะผู้วิจัยได้การนำเสนอผลการวิจัยเรื่อง โปรแกรมเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นครู โดยบูรณาการตามแนวทาง จิตตปัญญาศึกษาร่วมกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู รายวิชาปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา 1 และ 2 : กรณีศึกษาสำหรับ นักศึกษาระดับมหาบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาหลักสูตรและการเรียนการสอน (แผนวิชาวิชาชีพครู) แบ่งออกเป็น 3 ตอน ตามลำดับ ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ผลการออกแบบโปรแกรม พบว่า คณะผู้วิจัยได้เริ่มต้นด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานด้านแนวคิด ทฤษฎีที่จำเป็นเพื่อนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดกรอบแนวคิดในการออกแบบโปรแกรมฯ พบว่า มีทั้งหมด 5 รายการ ดังนี้ (1) แนวคิด ทฤษฎี หลักการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะความเป็นครูตามมาตรฐานวิชาชีพตาม หลักเกณฑ์ การรับรองปริญญาทางการศึกษาตามบัณฑิตศึกษาศูนย์กลางที่กำหนดที่ระบุไว้ว่าต้องมีความรู้การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา การปฏิบัติตนและการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครู (คุรุสภา, 2548) (2) แนวคิด และหลักการการเรียนรู้ตามทางจิตปัญญาศึกษา หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการเรียนการสอน (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2562) คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม (3) แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับแนวทางพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครู และ (4) แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนา โปรแกรม และ (5) การวิจัยเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นครูตามแนวทางจิตปัญญาศึกษา และเมื่อนำผลการวิเคราะห์ ข้อมูลพื้นฐานมาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการออกแบบโปรแกรม พบว่า 1) โปรแกรมเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นครูฯ มี 5 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบที่ 1 หลักการ องค์ประกอบที่ 2 จุดมุ่งหมาย องค์ประกอบที่ 3 โครงสร้างกิจกรรมและ เวลา (7 กิจกรรม/เวลา 12 ชั่วโมง) ดังนี้ 3.1) ผู้นำ 4 ทิศ และการสะท้อนคิด 3.2) ผ่อนพักตระหนักรู้ 3.3) สนทริยสนทนา 3.4) การเรียนรู้ผ่านกระบวนการเชิงสร้างสรรค์ 3.5) เรียนรู้ปัญญา 3 ฐาน (ฐานกาย-Hand ฐานใจ-Heart และฐาน Head- หัว/ฐานคิด 3.6) การทำสมาธิรูปแบบต่าง ๆ 3.7) การทำงานเป็นทีม/กลุ่ม องค์ประกอบที่ 4 กระบวนการจัดกิจกรรมและ ประสบการณ์การเรียนรู้ แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอนประกอบด้วย 4.1) ขั้นตอนเตรียมความพร้อม (Check in) 4.2) ขั้นฝึกปฏิบัติ กิจกรรมการเรียนรู้ แบ่งออกเป็น 4 ขั้นย่อย ได้แก่ (4.2.1) ขั้นปรับความคิดและจิตใจ (4.2.2) ขั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (4.2.3) ขั้นฝึกปฏิบัติกิจกรรม (4.2.4) ขั้นประยุกต์ใช้และสรุป และ 4.3) ขั้นสะท้อนผลและปิดกิจกรรม (Check out) องค์ประกอบ ที่ 5 การวัดและประเมินผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน ซึ่งผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ได้พิจารณาตรวจสอบและการประเมินความเหมาะสม ของโปรแกรมพบว่ามี ค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.23$, $S.D.=0.15$)

ตอนที่ 2 ผลการทดลองและศึกษาผลการใช้โปรแกรม ปรากฏ ดังนี้

2.1 การฝึกอบรมปฏิบัติการกิจกรรมตามโครงสร้างกิจกรรมที่โปรแกรมกำหนด รวมเวลา 2 วัน รวม 12 ชั่วโมง มีทั้งหมด 7 กิจกรรม ได้แก่ 1) ผู้นำ 4 ทิศ 2) ผ่อนพักตระหนักรู้ 3) สนทริยสนทนา 4) การเรียนรู้ผ่านกระบวนการเชิงสร้างสรรค์ 5) เรียนรู้ปัญญา 3 ฐาน คือ ฐานกาย ฐานใจ และฐานหัว/คิด 6) การทำสมาธิรูปแบบต่าง ๆ 7) การทำงานเป็นทีม/กลุ่ม (ร้อยละ 10)

2.2 การติดตามและการประเมินผลการเรียนรู้คุณลักษณะความเป็นครูของนักศึกษาฯ ปรากฏผลดังนี้

2.2.1 นักศึกษาฯ ฝึกปฏิบัติการเรียนรู้คุณลักษณะความเป็นครูโดยใช้แนวทางจิตปัญญาศึกษาจากบุคคล อื่น ได้แก่ ครูพี่เลี้ยง อาจารย์นิเทศก์ ผู้เชี่ยวชาญ และเพื่อนนักศึกษา (สัดส่วนร้อยละ 20) พบว่า นักศึกษามีคุณลักษณะในด้าน ความรู้และความสามารถปฏิบัติการออกแบการจัดการเรียนรู้รายวิชา/กลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ตามที่ได้รับมอบหมายจากครู พี่เลี้ยงได้อย่างเหมาะสม คิดเป็นร้อยละ 100 ของนักศึกษาทั้งหมด จำนวน 18 คน และรวมทั้งสามารถนำไปใช้ปฏิบัติการสอนได้ อย่างแท้จริงในชั้นเรียน

2.2.2 นักศึกษาฝึกปฏิบัติการเรียนรู้คุณลักษณะความเป็นครูด้วยตนเอง (สัดส่วนร้อยละ 70) โดยการประยุกต์ใช้กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทางจิตตปัญญาศึกษาบูรณาการร่วมกับรายวิชา/กลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา 2 พบว่า นักศึกษาโดยรวมสามารถปฏิบัติการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทางจิตตปัญญาศึกษาตามแนวทางจิตตปัญญาศึกษา ได้ทั้งสิ้น 40 กิจกรรม และจำแนกได้เป็น 8 กลุ่มกิจกรรม และคิดเป็นร้อยละตามชนิดของกิจกรรมทั้งหมด โดยเรียงลำดับค่าร้อยละของกลุ่มกิจกรรมเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก ได้ดังนี้ ค่าร้อยละของกิจกรรมที่มีการใช้มากที่สุดคือ เรียนรู้ปัญญา 3 ฐาน (ร้อยละ 22.50) รองลงมาคือ ผู้นำ 4 ทิศ (ร้อยละ 20.00) และการทำงานเป็นทีม/กลุ่ม (ร้อยละ 17.50) ตามลำดับ และที่มีค่าร้อยละต่ำสุดคือ กิจกรรมร่วมกันมันส์กว่า (ร้อยละ 2.50) รายละเอียดปรากฏดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลปฏิบัติการประยุกต์ใช้แนวทางจิตตปัญญาศึกษาบูรณาการร่วมกับรายวิชา/กลุ่มสาระการเรียนรู้ในรายวิชาปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา 2 ของนักศึกษา

ชื่อกิจกรรม	ปฏิบัติการใช้กิจกรรมตามแนวทางจิตตปัญญาศึกษา (ทั้งหมด 40 กิจกรรม)		กลุ่มสาระการเรียนรู้/ระดับชั้น
	จำนวนที่ใช้	ร้อยละ	
1. เรียนรู้ปัญญา 3 ฐาน	9	22.50	ภาษาไทย ป.3, ป.4 / คณิต ป.5 / สุขศึกษา ป.5 / ศิลปะ ม.2 / วิทยาศาสตร์ ป.3, ป.4
2. ผู้นำ 4 ทิศ (Celtic Wheel)	8	20.00	ศิลปะ ม.2 / อังกฤษ ป.5, ป.6 / วิทยาศาสตร์ ป.4 / สุขศึกษา ม.5, ม.3 / คณิต ป.5
3. การทำงานเป็นทีม/กลุ่ม	7	17.50	คณิต ป.5 / ศิลปะ ป.5 / วิทยาศาสตร์ ป.5 / ภาษาอังกฤษ ป.5
4. การทำสมาธิรูปแบบต่าง ๆ	5	12.50	วิทยาศาสตร์ ป.4, ป.5
5. สนทนา	4	10.00	คณิต ป.5 / สุขศึกษา ม.5 / ศิลปะ ม.3, ม.5
6. การเรียนรู้ผ่านกระบวนการเชิงสร้างสรรค์	3	7.50	วิทยาศาสตร์ ป.4 / สุขศึกษา ม.5 / ศิลปะ ม.2
7. การเรียนรู้ผ่านการเคลื่อนไหว	3	7.50	ภาษาอังกฤษ ป.5, ป.6 / การงานอาชีพ ม.3
8. ร่วมกันมันส์กว่า	2	2.50	ภาษาไทย ป.5
รวมทั้งสิ้น	40	100	-

2.3 ผลการศึกษาระดับความคิดเห็นของนักศึกษาต่อการเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้ภายในตัวเองของนักศึกษา และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการจัดการเรียนรู้ภายในตัวของนักเรียนมีค่าเฉลี่ยโดยรวมในระดับมาก (\bar{X} =4.43, S.D.=0.54) รายละเอียดปรากฏดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงคุณลักษณะความเป็นครูภายในตนเองหลังการบูรณาการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางจิตตปัญญาศึกษาในรายวิชาปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา 2 (Internship 2) (n=18)

รายการประเมิน	\bar{X}	S.D.	ระดับความคิดเห็น
ด้านความคิดเห็นต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการจัดการเรียนรู้ภายในตนเองของนักศึกษา			
1. เกิดการเปลี่ยนแปลงความคิด แนวปฏิบัติใหม่ในตนเอง มีการคิดใคร่ครวญอย่างรอบคอบก่อนตัดสินใจ ทำให้เกิดการปฏิบัติตนอย่างมีสติและปัญญา	4.33	0.49	มาก

(ต่อ)

ตารางที่ 3 (ต่อ)

รายการประเมิน	\bar{X}	S.D.	ระดับความคิดเห็น
2. กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทางจิตปัญญาศึกษาช่วยทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความคิด แนวปฏิบัติใหม่ต่อตนเองและผู้อื่น	4.28	0.46	มาก
3. กิจกรรมการฝึกอบรมการเรียนรู้ตามแนวทางจิตปัญญาศึกษาทำให้เข้าถึงอารมณ์ ความรู้สึก ความเชื่อ ที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับประสบการณ์ภายนอกผ่านกิจกรรมและกระบวนการ	4.50	0.62	มาก
4. กิจกรรมการฝึกอบรมมีความรัก เมตตาต่อตนเอง และสิ่งรอบ ๆ ตัว	4.61	0.50	มากที่สุด
5. กิจกรรมต่าง ๆ ที่ได้รับการฝึกอบรมจากวิทยากร (เช่น กระบวนการเรียนรู้จิตปัญญาศึกษาช่วยพัฒนากระบวนการทางปัญญาของตนเองในการฟังอย่างลึกซึ้ง	4.39	0.61	มาก
เฉลี่ย	4.42	0.54	มาก
ด้านความคิดเห็นต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการจัดการเรียนรู้ภายในตัวของนักเรียน			
6. ทำให้เกิดเปลี่ยนแปลงภายในตนเองของนักเรียนด้านการตระหนักรู้ภายในตนเอง	4.50	0.51	มาก
7. สามารถจัดการเรียนรู้ที่เน้นการเปลี่ยนแปลงทางความคิดของนักเรียน มีความร่วมมือกันในแสวงหาตอบของสิ่งต่าง ๆ	4.39	0.61	มาก
8. ทำให้เกิดเปลี่ยนแปลงภายในตนเองของนักเรียนด้านการตระหนักรู้ภายในตนเอง	4.50	0.51	มาก
9. สามารถเชื่อมโยงกระบวนการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนเพื่อที่จะนำไปใช้ในอนาคตอย่างสมดุล	4.50	0.51	มาก
10. สามารถเปลี่ยนแปลงกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนผ่านการสะท้อนคิด และผ่านการทำกิจกรรมทางสังคม	4.28	0.57	มาก
เฉลี่ย	4.24	0.55	มาก
เฉลี่ยโดยรวม	4.43	0.54	มาก

ตอนที่ 3 ศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษา

ผลการศึกษาคความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อโปรแกรมเสริมสร้างคุณลักษณะความครุโดยรวมหลังสิ้นสุดปฏิบัติเรียนรู้ตามโปรแกรมทั้ง 3 ช่วง ตามแนวคิดรูปแบบสัดส่วนการเรียนรู้ 10 : 20 : 30 กล่าวคือ การเรียนรู้จากวิทยากร (ร้อยละ 10 การเรียนรู้จากบุคคลอื่น (ร้อยละ 20) และการปฏิบัติการเรียนรู้ด้วยตนเอง (ร้อยละ 70) พบว่า นักศึกษาโดยรวมมีความพึงพอใจต่อมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (\bar{X} =4.30, S.D.=0.05) และเมื่อพิจารณาระดับความพึงพอใจตามสัดส่วนร้อยละของการเรียนรู้ก็พบว่า 1) ผลการเรียนรู้โดยการฝึกอบรมกับวิทยากรเฉลี่ยความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก (\bar{X} =4.36, S.D.=0.03) 2) ผลปฏิบัติการเรียนรู้จากบุคคลอื่น มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจมาก (\bar{X} =4.32, S.D.=0.53) และ 3) ผลปฏิบัติการเรียนรู้ด้วยตนเองมีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก (\bar{X} =4.43, S.D.=0.54) เช่นกัน รายละเอียดปรากฏดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีโปรแกรมเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นครูฯ (n=18)

รายการสอบถาม	\bar{X}	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
การเรียนรู้โดยการฝึกอบรมกับวิทยากร			
1. กิจกรรมปฏิบัติการเรียนรู้จากบุคคลอื่นตามแนวทางจิตตปัญญาศึกษาในแต่ละครั้งช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความคิด แนวปฏิบัติใหม่ต่อตนเอง ช่วยปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้ดีขึ้น	4.0	0.51	มาก
2. กิจกรรมการฝึกอบรมโดยวิทยากร ทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้ และแนวทางปฏิบัติที่หลากหลาย/เหมาะสมกับเวลากิจกรรมมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับประสบการณ์ภายนอกผ่านกิจกรรมและกระบวนการลงมือปฏิบัติจริง	4.44	0.51	มาก
3. วิธีการดำเนินกิจกรรม ระยะเวลาที่ใช้มีความเหมาะสม เกิดการเปลี่ยนแปลงความคิด แนวปฏิบัติใหม่ต่อตนเองและผู้อื่น มีการปฏิบัติอย่างมีสติและปัญญาอย่างแท้จริง	4.11	0.58	มาก
4. กระบวนการขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แต่ละกิจกรรมสามารถเข้าถึงอารมณ์ความรู้สึก ความเชื่อ และโลกแห่งความเป็นจริง ซึ่งจะช่วยในการเรียนรู้ เข้าใจตนเองและผู้อื่นมากขึ้น	4.33	0.49	มาก
5. การฝึกอบรมกับวิทยากร ช่วยมีความรู้ความเข้าใจหลักการและทฤษฎีเกี่ยวกับจิตตปัญญาศึกษามากขึ้น และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการเรียนรู้และการดำเนินชีวิตจริง รวมทั้งนำไปสู่แนวทางปฏิบัติจริงได้อย่างหลากหลาย	4.50	0.51	มาก
รวม	4.36	0.03	มาก
ด้านปฏิบัติการเรียนรู้จากบุคคลอื่น			
6. ขอบการเรียนรู้จากบุคคลอื่นทำให้เกิดการเรียนรู้คุณลักษณะความเป็นครูด้วยการปฏิบัติจริงในบริบทแวดล้อมที่แตกต่างกันอย่างหลากหลายทั้งระดับบุคคลและหน่วยงานต่าง ๆ	4.44	0.51	มาก
7. ขอบที่การเรียนรู้จากบุคคลอื่นก่อให้เกิดการตระหนักรู้ในตนเอง รู้คุณค่าของสิ่งต่าง ๆ โดยปราศจากอคติ เกิดความรักความเมตตาและการเข้าใจธรรมชาติมากขึ้น	4.50	0.51	มาก
8. ขอบที่การเรียนรู้จากบุคคลอื่นช่วยให้เข้าใจแนวทางในการปรับตัวได้ฝึกปฏิบัติจริงและกล้าแสดงออกในด้านมารยาททางสังคม	4.11	0.58	มาก
9. ขอบการเรียนรู้จากบุคคลอื่น ทำให้เกิดเปลี่ยนแปลงภายในตนเองของนักเรียนด้านการตระหนักรู้ภายในตนเองและแลกเปลี่ยนเรียนรู้คุณลักษณะความเป็นครูได้อย่างลุ่มลึก	4.39	0.50	มาก
10. ขอบการเรียนรู้ตามแนวทางจิตตปัญญาศึกษาจากบุคคลอื่นเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้ซักถาม แสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งกันและกันข้อคิดเห็นช่วยได้ ความรู้และประสบการณ์ กันระหว่างกลุ่ม และตัวบุคคล	4.28	0.57	มาก
รวม	4.32	0.53	มาก

(ต่อ)

ตารางที่ 4 (ต่อ)

รายการสอบถาม	\bar{X}	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
ด้านปฏิบัติการเรียนรู้ด้วยตนเอง			
11. ชอบที่กิจกรรมปฏิบัติการเรียนรู้ด้วยตนเองตามแนวทางจิตตปัญญาศึกษาในแต่ละครั้งมีความท้าทายกับผลลัพธ์จากการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นซึ่งช่วยกระตุ้นให้เกิดการคิดและการเปลี่ยนแปลงตนเองอยู่เสมอ	4.44	0.41	มาก
12. สนุกเพลิดเพลินที่กิจกรรมปฏิบัติการเรียนรู้ด้วยตนเองสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการเรียนรู้และการดำเนินชีวิตจริง รวมทั้งนำไปสู่แนวทางปฏิบัติจริงได้อย่างหลากหลายการเรียนรู้	4.50	0.51	มาก
13. สนุกกับกิจกรรมปฏิบัติการเรียนรู้ด้วยตนเองกระตุ้นให้เกิดการคิดพัฒนาและแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจริง รวมถึงมีการปรับและพัฒนาตนเองให้เข้ากับสังคมได้ดีขึ้น	4.11	0.58	มาก
14. ชอบที่กิจกรรมปฏิบัติการเรียนรู้ด้วยตนเองตามแนวทางจิตตปัญญาศึกษาช่วยกระตุ้นให้มีการฝึกปฏิบัติงานหรือเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ในเกี่ยวกับคุณลักษณะความเป็นครูอย่างมีสติและและใคร่ครวญอย่างลึกซึ้งอยู่ตลอดเวลา	4.22	.55	มาก
15. โดยรวมมีความชอบการปฏิบัติการเรียนรู้ด้วยตนเองโดยบูรณาการแนวทางจิตตปัญญาศึกษาตามโปรแกรมที่ช่วยเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นครูได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างแท้จริง	4.33	.044	มาก
รวม	4.43	0.54	มาก
เฉลี่ยโดยรวม	4.30	0.05	มาก

สรุปผลการวิจัย

โปรแกรมเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นครูโดยบูรณาการตามแนวทางจิตตปัญญาศึกษาร่วมกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในรายวิชาปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา 1 และ 2 : กรณีศึกษาระดับปริญญาโทสาขาวิชาหลักสูตรและการเรียนการสอน (แผนวิชาชีพครู) ที่คณะผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นครั้งนี้ สามารถสรุปข้อค้นพบจากการวิจัยได้ดังนี้

1. โปรแกรมเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นครูโดยบูรณาการตามแนวทางจิตตปัญญาศึกษาร่วมกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในรายวิชาปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา 1 และ 2 มี 4 องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ 1. หลักการ 2. จุดมุ่งหมาย 3. โครงสร้างกิจกรรมและเวลา 4. กระบวนการจัดกิจกรรมและประสบการณ์การเรียนรู้ แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ประกอบด้วย 4.1) ขั้นตอนเตรียมความพร้อม (Check in) 4.2) ขั้นฝึกปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ แบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน ได้แก่ (4.2.1) ขั้นปรับความคิดและจิตใจ (4.2.2) ขั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (4.2.3) ขั้นฝึกปฏิบัติกิจกรรม (4.2.4) ขั้นประยุกต์ใช้และสรุป และ 4.3) ขั้นขั้นสะท้อนผลและปิดกิจกรรม (Check out) 5.การวัดและประเมินผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน ซึ่งผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ได้พิจารณาตรวจสอบและการประเมินความเหมาะสมของโปรแกรมพบว่ามีความเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก (\bar{X} =4.23, S.D.=0.15)

2. จากการติดตามและประเมินผลการวิจัยที่พบว่า 2.1) นักศึกษาหลังได้รับการฝึกอบรมปฏิบัติการเรียนรู้กับวิทยากรพบว่า มีความรู้และทักษะปฏิบัติกิจกรรม และ 2.2) ผลการศึกษาปฏิบัติการการเรียนรู้ออกกับบุคคลอื่น เช่น อาจารย์นิเทศก์ ครูพี่เลี้ยง ครูที่เชี่ยวชาญ และเพื่อนนักศึกษา พบว่า นักศึกษาความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางจิตตปัญญาศึกษา เพื่อให้สามารถนำไปใช้ปฏิบัติการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้จริงในชั้นเรียนทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา และมีกิจกรรม

หลากหลายรายวิชา/กลุ่มสาระการเรียนรู้อย่างหลากหลายด้วยตนเองตามแนวทางจิตตปัญญาจากลงมือปฏิบัติจริง พบว่า สรุปลงโดยรวมนักศึกษาสามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ รวมทั้งสิ้น จำนวน 40 กิจกรรม สามารถจำแนกเป็น 8 กลุ่มชนิดกิจกรรม คิดเป็นร้อยละตามชนิดของกิจกรรมทั้งหมด สามารถเรียงลำดับค่าร้อยละของกิจกรรมจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก ได้ดังนี้ ค่าร้อยละของการใช้มากที่สุดคือ เรียนรู้ปัญญา 3 ฐาน (ร้อยละ 22.50) รองลงมาคือ ผู้นำ 4 ทิศ (ร้อยละ 20.00) และการทำงานเป็นทีม/กลุ่ม (ร้อยละ 17.50) ตามลำดับ และที่มีค่าร้อยละต่ำสุดคือ กิจกรรมร่วมกันมันส์กว่า (ร้อยละ 2.50) นักศึกษาสามารถออกแบบกิจกรรมและปฏิบัติการจัดการเรียนได้จริงในชั้นเรียน โดยรวมจำแนกทั้งหมด 8 กิจกรรม ซึ่งสามารถจำแนกเป็นร้อยละเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับได้ดังนี้ กิจกรรมที่มีค่าร้อยละของการใช้มากที่สุดคือ กิจกรรมเรียนรู้ปัญญา 3 ฐาน รองลงมาคือ กิจกรรมผู้นำ 4 ทิศ และกิจกรรมการทำงานเป็นทีม/กลุ่ม ตามลำดับ และ 3) ผลการประเมินระดับความคิดเห็นของนักศึกษาหลังได้รับพัฒนาโดยใช้โปรแกรมที่พัฒนาขึ้น พบว่า นักศึกษามีระดับความคิดเห็นต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการจัดการเรียนรู้ภายในตัวเองของนักศึกษา และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการจัดการเรียนรู้ภายในตัวของนักศึกษามีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับดี (\bar{X} =4.43, S.D.=0.54)

3. นักศึกษาโดยรวมมีความพึงพอใจต่อโปรแกรมเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นครูฯ พบว่า 3.1) นักศึกษาโดยรวมมีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจต่อโปรแกรมอยู่ในระดับมาก (\bar{X} =4.30, S.D.=0.05) 3.2) หลังฝึกปฏิบัติการเรียนรู้โดยฝึกรวมกับวิทยากรมีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก (\bar{X} =4.36, S.D.=0.03) 3.3) หลังปฏิบัติการเรียนรู้บุคคลอื่นมีค่าเฉลี่ยระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก (\bar{X} =4.32, S.D.=0.53) และ 3.4) หลังปฏิบัติการเรียนรู้ด้วยตนเองมีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก (\bar{X} =4.24, S.D.=0.55) ซึ่งคณะผู้วิจัยจึงได้นำผลการศึกษาค้นคว้าความพึงพอใจไปปรับปรุงโปรแกรมให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

การอภิปรายผล

จากข้อค้นพบการวิจัยเรื่อง โปรแกรมเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นครูโดยบูรณาการตามแนวทางจิตตปัญญาศึกษาร่วมกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในรายวิชาปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา 1 และ 2 ครั้งนี้ มีประเด็นที่ควรนำมาอภิปราย ดังนี้

1. ผลการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นครูที่คณะผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นพบว่า ผลการออกแบบโปรแกรมเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นครูที่คณะผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นครั้งนี้ พบว่า มี 5 องค์ประกอบสำคัญ คือ 1. หลักการ 2. จุดมุ่งหมาย 3. โครงสร้างกิจกรรมและเวลา 4. กระบวนการจัดกิจกรรมและประสบการณ์การเรียนรู้ แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ประกอบด้วย 4.1) ขั้นตอนเตรียมความพร้อม (Check in) 4.2) ขั้นฝึกปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ แบ่งออกเป็น 4 ขั้นย่อย ได้แก่ (4.2.1) ขั้นปรับความคิดและจิตใจ (4.2.2) ขั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (4.2.3) ขั้นฝึกปฏิบัติกิจกรรม (4.2.4) ขั้นประยุกต์ใช้และสรุป และ 4.3) ขั้นขั้นสะท้อนผลและปิดกิจกรรม (Check out) 5. การวัดและประเมินผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน และมีค่าเฉลี่ยผลการพิจารณาและประเมินความเหมาะสมโดยเชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก (\bar{X} =4.23, S.D.=0.15) ทั้งนี้เนื่องจากในขั้นออกแบบโปรแกรมฯ คณะผู้วิจัยได้มีการศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นเพื่อนำมาวิเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดในการออกแบบโปรแกรมเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นครูซึ่งสามารถจำแนกข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นในการออกแบบโปรแกรมได้ 4 กลุ่มแนวคิด ทฤษฎี ดังนี้ กลุ่มที่ 1 แนวคิดกลุ่มด้านคุณลักษณะความเป็นครู ตามหลักเกณฑ์การรับรองปริญญาทางการศึกษาตามบัณฑิตครูที่คุรุสภากำหนดที่ระบุไว้ว่าต้องมีความรู้การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา การปฏิบัติตนและการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครู (คุรุสภา, 2548) 4) กลุ่มที่ 2 แนวคิด คุณลักษณะและบทบาทของครูในศตวรรษที่ 21 (วิโรจน์ สารรัตนะ และคณะ, 2560; สิทธิพล อาจอินทร์, 2564) กลุ่มที่ 3 แนวคิด หลักการ ทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับจิตตปัญญาศึกษา (ประเวศ วะสี, 2554; ธนา นิลชัยโกวิท, 2555; ปราณี อ่อนศรี, 2557; และสิริรัตน์ นาคิน, 2564) และกลุ่มที่ 4 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาโปรแกรมหรือหลักสูตรของ Egan (2008) หลักสูตร: การวิจัยและพัฒนาหลักสูตร (ขวลิต ชูกำแพง, 2555); การพัฒนาหลักสูตร: ทฤษฎีสู่การปฏิบัติ (สมาน เอกพิมพ์, 2560) และแนวคิดของหลักสูตรตามวิธีการแบบโปรแกรมที่เป็นเชิงบริหารจัดการ (Managerial approach) ซึ่งมีพื้นฐานมาจากทฤษฎีการบริหารจัดการองค์กร (Organizational theory) ของ Andry Hargreaves and Dean Funk (2005) : citing in Ornstein and Hunkins, 2018)

แนวคิดจากผลการวิจัยของ ซีรา มะหิเมือง (2565) การวิจัยและพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างความเป็นมืออาชีพของครูมือใหม่: วิจัยและพัฒนา ที่พบว่า ระยะเวลาหลักการสั่งสมและสืบสวนองค์ความรู้ที่จำเป็น มีแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ได้แก่ การอบรม การสังเกตกรณีตัวอย่าง และการค้นคว้าด้วยตนเอง เพื่อให้ผู้เรียนได้สั่งสมองค์ความรู้เกี่ยวกับศาสตร์การสอน การออกแบบ และวางแผนการสอน การสร้างนวัตกรรมการเรียนการสอน และเทคนิคการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ต่อด้วยขั้นที่ 2 หลักการฝึกฝน ทักษะ กิจกรรมเน้นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ประยุกต์ใช้ความรู้ ความสามารถในการสถานการณ์ที่กำหนดให้ แสดงความสามารถ ในการใช้กระบวนการคิดพื้นฐานถึงคิดขั้นสูงเพื่อประยุกต์ใช้ความรู้ในการแก้ไขสถานการณ์การเรียนการสอนที่กำหนดให้ และ ขั้นสุดท้าย หลักการสร้างสรรค์ นวัตกรรม มีกิจกรรมเน้นให้ผู้รับการอบรมได้ฝึกฝนทักษะการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างครือมือ อาชีพด้วยกิจกรรมศึกษาชั้นเรียน (Lesson study) และการทำวิจัยและพัฒนา นวัตกรรมการเรียนการสอน แล้วนำข้อมูลพื้นฐาน ด้านต่าง ๆ ดังกล่าวมาสังเคราะห์กรอบแนวคิดของการออกแบบโปรแกรมโครงสร้างที่มี 5 องค์ประกอบดังกล่าว แล้วนำเสนอ ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เพื่อพิจารณาและประเมินความเหมาะสม พร้อมให้ข้อเสนอแนะปรับปรุงแก้ไข ซึ่งมีค่าผลการประเมิน ความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมาก จากผลการทดลองและศึกษาผลการใช้โปรแกรม พบว่า 2.1) ผลการฝึกอบรมปฏิบัติการ การเรียนรู้จิตตปัญญาศึกษาตามโปรแกรมที่คณะผู้วิจัยพัฒนาขึ้น โดยวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 2 ท่าน จากศูนย์จิตต ปัญญาศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล พบว่า นักศึกษาหลังฝึกอบรมมีความรู้ และเข้าใจแนวคิดทฤษฎีจิตตปัญญาศึกษาเป็น อย่างดีและเข้าร่วมกิจกรรมอย่างกระตือรือร้น ซึ่งสอดคล้องกับแนว 2.2) ผลปฏิบัติเรียนรู้จากบุคคลอื่น เช่น อาจารย์นิเทศก์ ครูที่เลี้ยง ครูที่เชี่ยวชาญ และเพื่อนนักศึกษา พบว่า นักศึกษามีความรู้ ความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ตาม แนวทางจิตตปัญญาศึกษาเพื่อให้นำไปใช้ปฏิบัติการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้จริงในชั้นเรียนทั้งระดับประถมศึกษาและ มัธยมศึกษา และมีกิจกรรมหลากหลายรายวิชา/กลุ่มสาระการเรียนรู้ และ 2.3) ผลการศึกษาประเมินระดับความคิดเห็นจาก ผลปฏิบัติการเรียนรู้ด้วยตนเองตามแนวจิตตปัญญาศึกษาโดยการปฏิบัติจริงในชั้นเรียน พบว่า นักศึกษาได้ปฏิบัติการออกแบบ กิจกรรมการเรียนรู้และสามารถปฏิบัติการจัดการเรียนได้จริงในชั้นเรียน โดยรวมจำแนกทั้งหมด 8 กิจกรรม ซึ่งสามารถจำแนก เป็นร้อยละเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับได้ดังนี้ กิจกรรมที่มีค่าร้อยละของการใช้มากที่สุดคือ กิจกรรมเรียนรู้ปัญญา 3 ฐาน รองลงมาคือ กิจกรรมผู้นำ 4 ทิศ และกิจกรรมการทำงานเป็นทีม/กลุ่ม ตามลำดับ ผลการวิจัยปรากฏเช่นนี้ เนื่องจากการ วิจัยครั้งนี้มุ่งเน้นให้นักศึกษากลุ่มเป้าหมายได้รับการเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นครูโดยใช้วิถีวิธีการวิจัยและพัฒนา (Research & Development: R&D) (มาเรียม นิลพันธุ์, 2558; นรินทร์ สังรักษา, 2555; และชวลิต ชุกาแพง, 2555) ซึ่งการวิจัย ครั้งนี้คณะผู้วิจัยออกเป็น 2 ระยะคือ ระยะที่ 1 ออกแบบโปรแกรม และระยะที่ 2 ทดลองและศึกษาผลการใช้โปรแกรม ซึ่งใน ขั้นนี้เป็นการทดลองใช้โปรแกรมร่วมกับนักศึกษารูปแบบการเรียนรู้สัดส่วนร้อยละ 10 : 20 : 70) ทั้งนี้เนื่องจากเป็นแนวคิดการเรียนรู้ ที่เกิดขึ้นจากประสบการณ์การทำงาน (Learning by Job Experience) ที่เน้นการเรียนรู้แบบผู้ใหญ่ เป็นรูปแบบการเรียนรู้แบบไม่ เป็นทางการ มุ่งเน้นการเรียนรู้จากการมีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น ด้วยการติดตาม การเฝ้าดูผู้อื่นในการปฏิบัติงานจริง เกิดสังคม แห่งการเรียนรู้ รวมทั้งเรียนรู้จากการทดลองปฏิบัติ ได้สัมผัสของจริงในพื้นที่ทำงานจริง ทำให้ผู้เรียนรู้เกิดการรับรู้อย่างรวดเร็วได้ (อาภรณ์ ภูวิทย์พันธ์, 2559) ซึ่งสอดคล้องกับขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยการประยุกต์ใช้แนวคิด ทฤษฎี หลักการและวิธีการ ปฏิบัติตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาสู่การออกแบบกิจกรรมการเรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียนมี 4 ขั้น (สิริรัตน์ นาकिन, 2564) คือ 1) ขั้นปรับความคิดและจิตใจ 2) แลกเปลี่ยนเรียนรู้ 3) ขั้นฝึกปฏิบัติ และ 4) ขั้นประยุกต์ใช้ นอกจากนี้ยังสอดคล้องผลการวิจัย ของ ไฉไลศรี เพชรใต้ และเพชรวิทย์ จันทรศิริสิริ (2563) ที่พบว่า ผลการใช้โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของ ครูประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้อาพรวมอยู่ใน ระดับมากที่สุด และมีความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมโปรแกรมโดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด และผลการวิจัยของ วรางคณา ภูศิริภิญโญ (2561) ที่พบว่านักศึกษาวิชาชีพครู สาขาภาษาอังกฤษ ชั้นปีที่ 4 หลังได้รับการเรียนตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ โดยบูรณาการแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา (Contemplative Education) การเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน (Research-based Learning) และระบบพี่เลี้ยง (Coaching) หรือ CCR) มีค่าร้อยละ 100 ในทุกด้าน และแสดงออกถึงคุณลักษณะบัณฑิตวิชาชีพ ครูที่พึงประสงค์และสามารถนำหลักการ CCR ไปประยุกต์ใช้ในการสอนได้

2. ผลการวิจัยความพึงพอใจของนักศึกษาโดยรวมมีความพึงพอใจต่อโปรแกรมเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นครูฯ ปรากฏดังนี้ 3.1) นักศึกษาโดยรวมมีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจต่อโปรแกรมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.30$, S.D.=0.05) 3.2) หลังฝึกปฏิบัติการเรียนรู้โดยฝึกอบรบกับวิทยากรมีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.36$, S.D.=0.03) 3.3) หลังปฏิบัติการเรียนรู้กับบุคคลอื่นมีค่าเฉลี่ยระดับความพึงพอใจ ($\bar{X}=4.24$, S.D.=0.55) ผลปรากฏเช่นนี้เนื่องจากโปรแกรมเสริมสร้างคุณลักษณะครูที่พัฒนาขึ้นมีผลประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และมีกระบวนการทดลองใช้ตามแนวคิดรูปแบบการเรียนรู้สัดส่วนร้อยละ 10 : 20 : 70 (อาภรณ์ ภูวิทย์พันธ์, 2559) ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ก็คือ 1) การเรียนรู้โดยฝึกอบรบกับวิทยากร (ร้อยละ 10) 2) การเรียนรู้กับบุคคลอื่น (ร้อยละ 20) และการเรียนรู้ด้วยตนเอง (ร้อยละ 70) ซึ่งเป็นการจัดการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงแล้วนำไปโปรแกรมที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้กับนักศึกษากลุ่มเป้าหมาย และยังสอดคล้องกับแนวคิดรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดตปัญญาศึกษา 3 ประการ (สิริรัตน์ นาकिन, 2564) คือ 1) แนวทางปฏิบัติตามแนวคิดตปัญญาศึกษามีหลายวิธีที่อาศัยแนวทางศาสนา ศิลปะ และการสร้างสัมพันธ์เชิงบวก เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงและผู้อื่น ผ่านวิธีการจัดกิจกรรมหลากหลายลักษณะเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของแนวทางการปฏิบัตินั้น 2) การจัดการเรียนรู้ตามแนวทางตปัญญาศึกษามีหลากหลายแต่ละรูปแบบจะมียุทธศาสตร์ประกอบเฉพาะที่แตกต่างกันไปตามวัตถุประสงค์ของรูปแบบ แต่มีเป้าหมายร่วมกันคือการพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย และด้วยการสะท้อนคิด พิจารณาอย่างใคร่ครวญด้วยใจไม่ด่วนตัดสินใจ และ 3) แนวคิดเกี่ยวกับตปัญญาศึกษาที่มีเป้าหมายเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างลึกซึ้งทั้งทางความคิดและจิตสำนึกใหม่เกี่ยวกับตนเองและโลกการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ต้องอาศัยแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องและแนวปฏิบัติที่เหมาะสมเพื่อพัฒนาผู้เรียนสู่ความมีเหตุผลภายในเพื่อให้เกิดปัญญาและความสุขแท้ของผู้เรียน เป็นการผสมผสานความรู้และความรัก ความรู้ทั้งในตนเองและความรู้จากแหล่งเรียนรู้อื่น ความรักต่อองค์กร เห็นคุณค่าของความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีความตระหนักและความรับผิดชอบในภารกิจสร้างทักษะชีวิต ปรับปรุงพฤติกรรมสุขภาพ มีจิตสำนึกต่อความเป็นครูหรือวิชาชีพของตน รวมถึงปฏิบัติการเรียนรู้แต่ละกิจกรรมสามารถเข้าถึงอารมณ์ ความรู้สึก ความเชื่อที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับประสบการณ์ตามแนวคิดตปัญญาศึกษา ตลอดจนเป็นการเรียนรู้ที่ผ่านกิจกรรมและกระบวนการวิธีการดำเนินกิจกรรม/เวลาที่ใช้มีความเหมาะสมในกิจกรรมที่เรียน เกิดการเปลี่ยนแปลงความคิด แนวปฏิบัติใหม่ในตนเอง และคิดใคร่ครวญอย่างรอบคอบก่อนตัดสินใจ ได้ฝึกปฏิบัติกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างคู่ ในกลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ สามารถเชื่อมโยงกระบวนการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนเพื่อที่จะนำไปใช้ในอนาคตได้อย่างสมดุล และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ไฉไลศรี เพชรใต้ และเพชรวิทย์ จันทร์ศิริสิริ (2563) ที่พบว่า ผู้เข้าร่วมโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความพึงพอใจของโดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ข้อค้นพบครั้งนี้สะท้อนให้เห็นว่า โปรแกรมการเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นครูส่งผลให้นักศึกษาฯ มีความรู้เกี่ยวกับตปัญญาศึกษาและนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงความคิด ความรู้สึก และเข้าใจในความเป็นตัวตน และสภาพความเป็นจริงของชีวิตได้เป็นอย่างดี ดังนั้นหลักสูตรระดับมหาบัณฑิต (แผนวิชาชีพครู) สาขาวิชาต่าง ๆ ควรเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นครูใช้โปรแกรมโดยบูรณาการตามแนวทางตปัญญาศึกษา

2. การนำโปรแกรมฯ ไปในใช้ควรวางแผนและบริหารจัดการจัดกิจกรรมตามแนวทางตปัญญาศึกษาให้ชัดเจนอย่างเป็นระบบเน้นให้กระบวนการลงมือปฏิบัติจริง โดยพัฒนาใช้เวลากิจกรรมที่หลากหลาย รวมถึงมีการวัดและประเมินคุณลักษณะความเป็นครูควรเน้นประเมินตามภาพจริง

3. ในกรณีใช้แนวทางการพัฒนาตามรูปแบบการเรียนรู้ สัดส่วน ร้อยละ 10 (การเรียนรู้ให้ความรู้เชิงทฤษฎี) : 20 (การเรียนรู้จากบุคคลอื่น) : 70 (ปฏิบัติการเรียนรู้ด้วยตนเอง) ควรมีการแผน เตรียมความพร้อมประสานงานกับบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ชัดเจน ก่อนนำไปโปรแกรมไปใช้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเปรียบเทียบผลการจัดกิจกรรมจิตปัญญาศึกษาเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นครู โดยใช้โปรแกรมในรูปแบบผสมผสานกับกลวิธีอื่นหรือเทคนิคอื่น ๆ เนื่องจากปัจจุบันอยู่ในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เช่น โมดูล (Module) การนำเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทางเทคโนโลยี (Technological Disruption) เป็นต้น

2. ควรมีการศึกษาวิจัยตัวแปรอื่นที่อาจจะส่งผลต่อการใช้แนวทางจิตปัญญาศึกษาเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นครูของนักศึกษา เช่น ปัจจัยต่าง ๆ ที่จะส่งผลต่อการเรียนรู้ตามระดับชั้นเรียนของผู้เรียนรายวิชาที่เรียน/กลุ่มสาระการเรียนรู้ เป็นต้น

3. ควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อหากลวิธีในการเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นครูที่สอดคล้องกับแนวทางการจัดการศึกษาที่เน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ (Outcome-Based Education: OBE) เช่น ทักษะการคิดขั้นสูง (Higher-ordered thinking) เช่น การคิดวิเคราะห์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดแก้ปัญหาและการคิดอย่างเป็นระบบ การคิดสร้างสรรค์ และทักษะการเรียนรู้ด้านอื่น เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กัญญา เอี่ยมพญา, นวัตกรรม น้อยมณี, อภิชาติ อนุกุลเวช และ ดาวประกาย ระโส. (2564). การจัดการศึกษาในยุคโลกาภิวัตน์. *วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ*, 8(1), 352-360.
- คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม. (2562). *หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2562)*. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ครุสภา. (2548). *ข้อบังคับว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ พ.ศ.2548*. องค์การคุรุสภา.
- ไฉไลศรี เพชรใต้ และ พชรวิทย์ จันทร์ศิริสิริ. (2563). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, *วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 5(11), 170-184.
- ชวลิต ชูกำแพง. (2555). *หลักสูตร : การวิจัยและพัฒนา*. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ทัศนีย์ บุญเต็ม. (2551). *เรียงร้อยถ้อยความเรื่องการพัฒนาหลักสูตร*. แอนนา ออฟเซต.
- ธนา นิลชัยโกวิท. (2551). *การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงและจิตตปัญญาศึกษา (Transformative Learning and contemplative education) ในจิตตปัญญาศึกษา : การศึกษาเพื่อการพัฒนามนุษย์* (พิมพ์ครั้งที่ 2). มหาวิทยาลัยมหิดล.
- นรินทร์ สังรักษา. (2555). *การวิจัยและพัฒนาทางการศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 3). มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 8). สุวีริยาสาส์น.
- ปราณี อ่อนศรี. (2557). จิตตปัญญาศึกษา: การศึกษาเพื่อการพัฒนาความเป็นมนุษย์ในศตวรรษที่ 21. *วารสารพยาบาลทหารบก*, 15(1), 7-11.
- ประเวศ วะสี. (2554). *ระบบการศึกษาที่แก้ความทุกข์ยากของคนทั้งแผ่นดิน* (พิมพ์ครั้งที่ 2). ศูนย์จิตตปัญญาศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ปรียานุช อินไชย์. (2563). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- มาเรียม นิลพันธุ์. (2558). *วิธีวิจัยทางการศึกษา* [พิมพ์ครั้งที่ 9]. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- รวงคณา ภูศิริบุญโย. (2561). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยบูรณาการแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน และระบบพี่เลี้ยงเพื่อเตรียมความพร้อมนักศึกษาวิชาชีพครูสาขาภาษาอังกฤษสู่ชุมชน. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์*, 10(2), 98-112.

- วิโรจน์ สารระรัตน และคณะ. (2560). นวัตกรรมกับกระบวนทัศน์การศึกษาศตวรรษที่ 21 Innovation paradigm of the 21st century). *วารสารครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*, 14(2), 1-24.
- สมาน เอกพิมพ์. (2560). *การพัฒนาหลักสูตร: ทฤษฎีสู่การปฏิบัติ*. ตักสิลา.
- สุชีรา มะหิเมือง. (2565). การวิจัยและพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างความเป็นครูมืออาชีพของครูมือใหม่ : ระยะเวลาพัฒนา. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา*, 33(3), 1-15.
- สุนีย์ ภูพันธ์ .(2546). *แนวคิดพื้นฐานการสร้างและพัฒนาหลักสูตร: ยุคปฏิรูปการศึกษาไทย*. แสงศิลป์.
- สิริรัตน์ นาคิน. (2564). *การจัดการเรียนรู้จิตตปัญญาศึกษา*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สิทธิพล อัจฉินทร์. (2564). *ศาสตร์และศิลป์การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21* (พิมพ์ครั้งที่ 4). มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2549). *คู่มือประกอบวิชาชีพทางการศึกษา*. คุรุสภาลาดพร้าว.
- อาภรณ์ ภูวิทย์พันธ์. (2559). *การพัฒนาขีดความสามารถของบุคลากรบนพื้นฐาน 70 : 20 : 10 Learning Model*. เอช อาร์ เซ็นเตอร์.
- Egan, K. (2008). *The Future of Education* (New Haven,CT; Yale University Press, 2008).
- Ornstein, A.C. Pajak, E.D. and Ornstein, S.B. (2014). Andy Hargreaves and Dean Funk, Sustainable Leadership (Indianapolis, IN Jossey-Bass, 2005). *citing in The field of Curriculum. Pearson New International Edition : Curriculum Foundations, Principles, and Issues*. Sixth Edition. Pearson Education.
- Tanner,D. and Tanner, L. (2007). *Curriculum Development : Theory into Practice* (4th Ed.). : Pearson Education Merrill Prentice Hall, Inc.